

Капитан Кук Capitan Cook

Ребекка Левин
Rebecca Levene

Суретшісі Дэвид Кузик
Художник Дэвид Кузик
Illustrated by David Cuzik

Алматыкітап
2006

ББК 84 Англ.
Л-34

Тарих жөнінен кеңесші Джон Вулли, білімі бойынша инспектор
Уитби қаласындағы капитан Кук мұражайы
Консультант по истории Джон Вулли, инспектор по образованию
Музей капитана Кука в г. Уитби
Historical advice: John Woolley, Education Officer
Captain Cook Memorial Museum, Whitby

Редакторы/Редактор Лесли Симз
Series editor: Lesley Sims
Көркемдеген/Дизайнер: Рассел Пантер
Designed by Russell Punter

Ребекка Левин
Л-34 КАПИТАН КУК. “Ұлы адамдардың өмірі” топтамасынан. – Алматы,
“Алматыкітап” ЖШС, 2006. – 64 бет, суретті.

Ребекка Левин
Л-34 КАПИТАН КУК. Из серии “Жизнь известных личностей”. – Алматы,
ТОО “Алматыкітап”, 2006. – 64 стр., илл.

ISBN 9965-24-738-2

Л 4703010000-000
481(00)-03

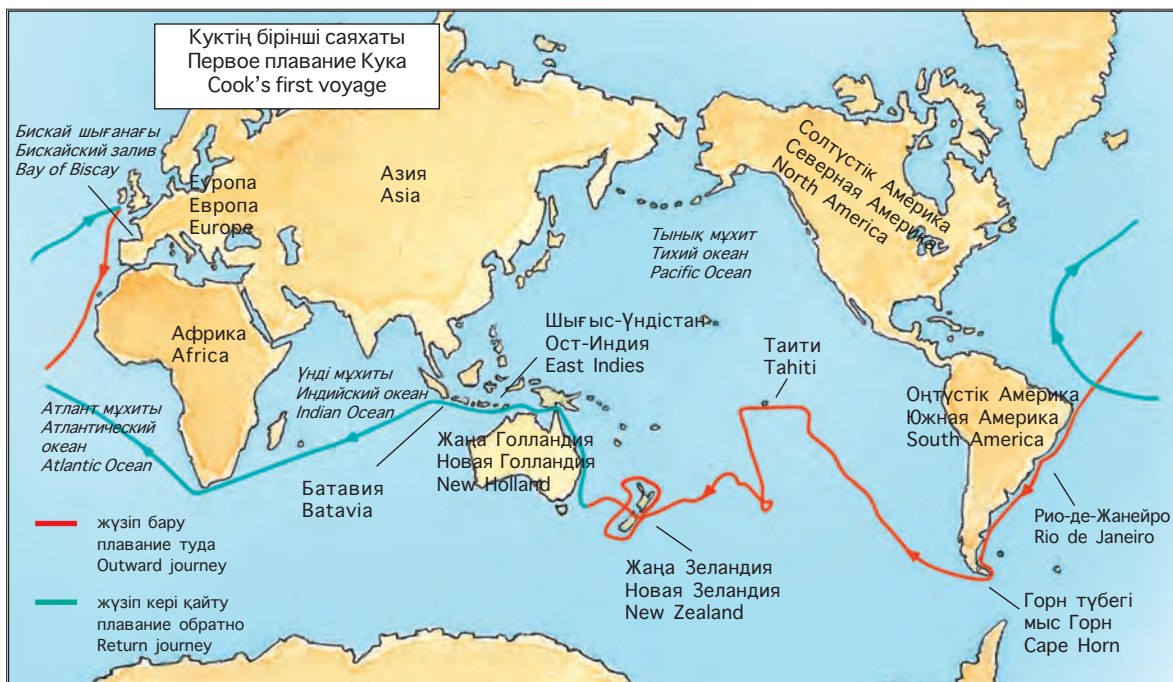
ББК 84 Англ.

ISBN 9965-24-738-2

© Usborne Publishing Ltd., 2006
© “Алматыкітап” ЖШС, 2006
© ТОО “Алматыкітап”, 2006

Содержание   Contents   Мазмұны

1-тарау	Соғысқа аттану	Chapter 5	Disaster!	34
Глава 1	На войну			
Chapter 1	Off to war	5		
2-тарау	Шебер карта құрастырушы		6-тарау	Күтпеген қауіп
Глава 2	Искусный картограф		Глава 6	Скрытая опасность
Chapter 2	Master map-maker	12	Chapter 6	Hidden danger
3-тарау	Ұзаққа созылған жүзу		7-тарау	Үшінші сәтсіздік
Глава 3	Долгое плавание		Глава 7	Третья неудача
Chapter 3	The long voyage	19	Chapter 7	Third time unlucky
4-тарау	Картадағы ақтаңдақтар		8-тарау	Куктің соңғы қарсыласуы
Глава 4	Белые пятна на карте		Глава 8	Последнее сопротивление
Chapter 4	Uncharted waters	27	Chapter 8	Cook's last stand
5-тарау	Апат!			Менің зерттеушілік өмірім
Глава 5	Бедствие!			Моя жизнь исследователя
				My place in history
				64

Куктің екінші саяхаты
Второе плавание Кука
Cook's second voyage

Куктің үшінші саяхаты
Третье плавание Кука
Cook's third voyage

1-тарау Соғысқа

Аязды таңертеңгілік уақыт. Ақ тұманның арасынан күннің көзі жылтырап көтерілгендей болды. Джеймс Кук жұмысын егістіктен бастады. Ол жер жыртып жүрген жалы ұзын биені шаужайынан мұқият ұстап алған. Ат тұяғынан батпақ ұшты. Джеймс сегіз-ақ жаста болатын, ол тіпті аттың артынан көрінбейтін, бірақ оны жақсы білетін жануар одан қашып кетуге әрекеттенбеді.

Айнала құрт іздеп, жерді шұқылап шағалалар ұшып жүр.

Глава 1 На войну

Стояло морозное утро. Солнце проглядывало сквозь белую дымку тумана. Джеймс Кук начал работу в поле, он крепко держал под уздцы длинно-гривую гнедую кобылу, на которой пахал землю. Из-под ее копыт летела грязь. Джеймсу было всего восемь лет, его даже не было видно из-за лошади, но животное хорошо знало его и не пыталось вырваться.

Чайки вокруг них клевали землю в поисках червей.

Chapter 1 Off to war

It was a frosty morning and the sun was rising through a haze of white mist as James Cook started work in the fields. He held tight to the reins of a shaggy brown horse as it tilled the earth, churning up dirt. James was only eight, so the horse towered above him, but the animal knew him well and didn't try to pull away.

All around them, seagulls were pecking at the ground, hunting for worms.

Олар осы жағадан Джеймс тұратын ауылға дейін ұзақ жолды ұшып өтетін, ал кешке қарай сол жолмен қайта ұшып келетін.

Джеймс оларды көзімен шығарып салып, өзі де осылардың артынан кеткісі келетін. Ол теңізші болып, теңіздерді жүзіп өтіп, қашық елдерге, әсіресе бұрын адам аяғы баспаған жерлерге баруды армандайтын.

Он сегіз жасқа толған кезде оның арманы біртіндеп жүзеге аса бастады. Ол Британияның ең ірі порты Уитбиден Лондонға көмір тасымалдайтын кемеге шебердің көмекшісі болып жұмысқа алынды.

Они летели, проделав долгий путь, от побережья до деревушки в Йоркшире, где жил Джеймс, а в конце дня возвращались этим же путем обратно.

Джеймс провожал их взглядом, и ему отчаянно хотелось следовать за ними. Он мечтал стать моряком, переплыть море и побывать в далеких странах, а особенно в тех, которые никто прежде не видел.

Когда ему исполнилось восемнадцать, желание его частично осуществилось. Его взяли юнгой на судно, перевозившее уголь из Уитби, одного из крупнейших портов Британии, в Лондон.

They had flown all the way from the coast to James's Yorkshire village and at the end of the day they would fly all the way back again.

James watched them go, desperately wishing he could follow. He longed to be a sailor, to cross the sea and visit faraway countries – especially countries no one had ever seen before.

When he was just eighteen, part of his wish was granted. He was hired as an apprentice on a boat taking coal from Whitby, one of Britain's largest ports, to London.

Теңізшілер жұмыстың ауырлығына, қолдары мен беттерінің көмірдің шаңынан ластанғанына шағымданды. Джеймстің кемеде жүзетініне қуанғандығы соншалық, олардың наразылықтарына көңіл аударма қоймады.

Ол “мысық” деп аталатын көмір таситын жалпақ кемелерді жүргізу өнерін үйреніп, алты жылдан кейін оның шені кеме капитанының көмекшісіне дейін өсті.

Жұмысы өте жауапты болатын, бірақ Джеймсте бұрынғыдай жұмысқа деген қуаныш болмады. Теңізші болуды армандаған ол өзін Лондон мен екі ортада түтін сіңген кемеде жүзуші емес, жаңа экзотикалық жерлерді зерттеуші ретінде елестетті.

Моряки жаловались на тяжелый труд и на то, что их руки и лица постоянно испачканы угольной пылью. Джеймс был так рад отправиться в плавание, что просто не обращал на это внимания.

Он овладел искусством управления плоскодонными угольными судами, называвшимися “кошками”, и через шесть лет его повысили до помощника капитана корабля. Работа была ответственной, и теперь Джеймс уже не был так рад этому. Мечтая стать моряком, он представлял себя исследующим новые экзотические земли, но никак не плавающим в пропитанный смогом Лондон и обратно.

The other sailors complained about the back-breaking work and the coal dust that stained their hands and faces black. James was too thrilled with sailing to care.

He became an expert at handling the flat-bottomed coal boats – known as ‘cats’ – and after six years he was promoted to ship’s mate. It was a responsible job, but by now James wasn’t so happy. When he’d dreamed of being a sailor, he had imagined exploring exotic new places, not sailing to and from smog-filled London.

Ақыры жиырма алты жасында ол Ұлыбританияның әскери-теңіз күштерінің қатарына өз еркімен баруға шешім қабылдады. Жолдастары оны есінен ауысқан деп ойлады.

– Сен не білмейсің бе? – деп сұрады біреуі. – Жақын арада соғыс басталады! Сені өлтіретіні анық.

– Сені өлтірмесе де, өзің-ақ өлгеніңді қалайсың. Флотта адамдарға қалай қарайтынын естімеп пе едің? Бұйрықсыз бір сөз айтқаның үшін қамшымен бірнеше рет соққы жейсің! – деді екіншісі.

Бұл сөз Джеймсті қорқыта алмады.

И вот, наконец, в возрасте двадцати шести лет он решил добровольно пойти служить в военно-морские силы Великобритании. Его товарищи подумали, что он сошел с ума.

– Ты что, не знаешь? – спросил один. – Скоро начнется война! Тебя же убьют, это точно.

– А если даже и не убьют, – сказал другой, – ты сам захочешь умереть. Не слышал разве, как на флоте с людьми обращаются? Получаешь дюжину ударов кнутом только за то, что посмел вымолвить слово без приказа!

Джеймса это не пугало.

Eventually, at the age of twenty-six, he decided to volunteer for the Royal Navy. His shipmates thought he was crazy.

“Don’t you know there’s a war coming?” one of them asked. “You’ll be killed for sure.”

“Even if you aren’t killed, you’ll wish you were dead,” another said. “Have you heard how they treat men in the navy? They give you twelve lashes just for speaking out of turn!” James wasn’t put off.

– Мен әлемді көргім келеді, – деді ол жолдастарына. – Бұның ең дұрыс жолы – әскери-теңіз флоты қатарында қызмет ету. Егер соғыс басталса, мен өз отанымды қорғағым келеді.

Ол көп күтпеді. 1756 жылдың мамыр айында Британия мен Франция соғыс ашты. Екі жыл өткен соң Джеймс әскери міндетін атқарып жүрген кеменің капитаны барлық командасын шақырып алды.

– Мен жаңа бұйрық алдым, – деп хабарлады ол. – Біз кемемізбен американдық қоныстанушыларға баруымыз керек. Француздармен Квебек қаласы үшін болып жатқан ұрысқа әскерлер жеткізуіміз керек.

– Я хочу посмотреть мир, – сказал он товарищам, – и самое лучшее, что можно для этого сделать – пойти служить в военно-морской флот. К тому же, если начнется война, я хочу защищать свою родину.

И ему не пришлось долго ждать. В мае 1756 года Британия и Франция начали войну. Два года спустя капитан корабля, на котором служил Джеймс, созвал всю команду.

– Я получил новый приказ, – объявил он. – Мы должны отправиться с флотом к американским колониям, чтобы перевезти армию для битвы с французами за город Квебек.

“I want to see the world,” he told the others, “and joining the navy is the best way to do it. Besides, if there is a war, I want to fight for my country.”

He didn’t have to wait long. In May 1756, Britain and France declared war. Two years later, the captain of James’s ship called his crew together. “I’ve received new orders,” he announced. “We’re to sail with the fleet to the American colonies. We’re taking the army to fight the French for control of the town of Quebec.”

Квебекке жету үшін олар Атлант мұхиты арқылы мыңдаған миль жүзулері керек болатын. Олар үшін бұл өте ауыр жол болды. Жел желкендерді жұлып, биік толқындардан кемеңіз үстіне су құйылып, адамдарды теңізге ағызып кету қаупі төнді.

Көкөністер мен жемістердің болмауынан көптеген теңізшілер құрқұлақ ауруына ұшырады. Теңізшілердің әлі кеткендері соншалық, орындарынан қозғала алмады. Апта артынан апта өтіп жатты, адамдардың өлімі көбейді.

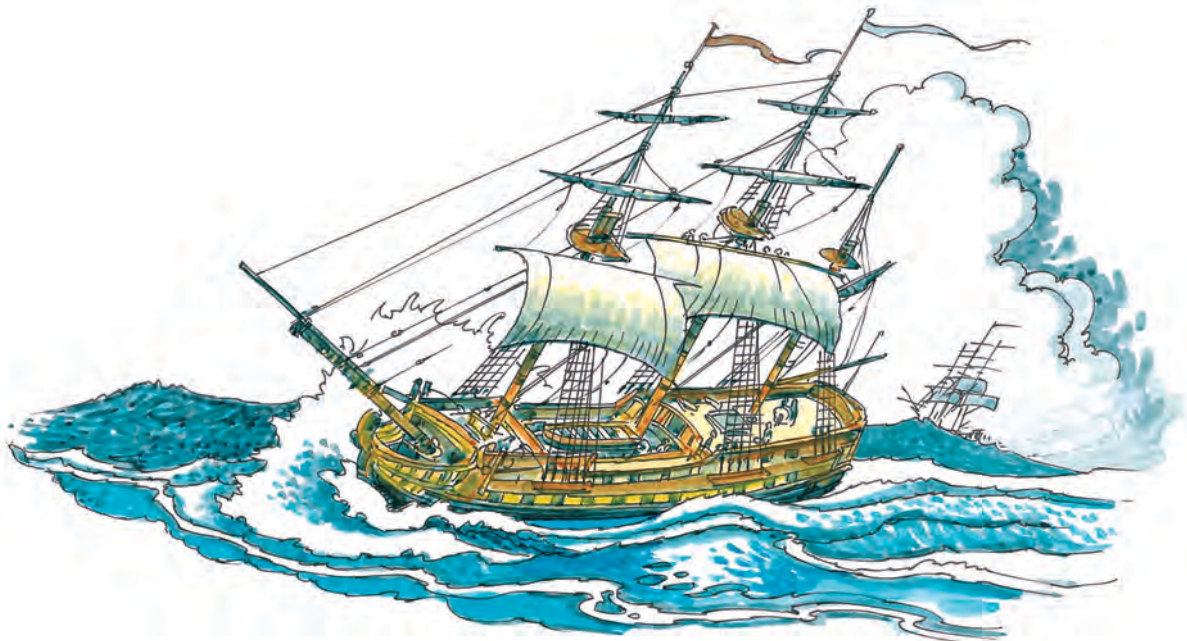
До Квебека они должны были проплыть тысячи миль через Атлантический океан. Это было ужасное плавание. Ветер срывал паруса, а волны были такими высокими, что едва не перехлестывали через палубу, грозя смыть людей в море.

Хуже всего было то, что многих моряков сразила цинга – болезнь, вызванная отсутствием свежих овощей и фруктов. Моряки были настолько истощены, что не могли пошевелиться от слабости. Неделя шла за неделей, и все больше и больше людей умирало.

To reach Quebec they had to sail thousands of miles across the Atlantic. It was a terrible journey. Winds tore at the sails and the waves were so high they threatened to crash over the decks and wash everyone into the sea.

Worst of all, many of the sailors were struck down by scurvy, a disease caused by a lack of fresh fruit and vegetables. It left the sailors so exhausted they could hardly move. As the weeks passed, more and more men died.

Ақырында бір күні таңертеңгісін мачтаның жоғары басында қарауылда отырған теңізші: “Жер! Жер!” – деп айғай салды. Олар Канаданың ағаштар егілген жағалауына келіп жетті.

Кемелер жағаға тоқтауға жақындаған кезде, Джеймстің бойын бір қорқыныш биледі. Ол бұл жерде өз жерлері үшін жандарын аямай соғысуға дайын француз әскерлерінің күтіп тұрғанын білді.

Оның қорқынышы қуанышқа айналды. Ол мұхитты кесіп өтіп, жаңа континентке жүзіп келді! Алдынан не күтіп тұрса да, ол бәріне дайын болатын.

Наконец, однажды утром вахтенный, сидя высоко на мачте, закричал: “Земля! Земля!” Они достигли берегов Канады, засаженных деревьями.

Когда корабли подплывали к берегу, чтобы пристать где-нибудь, Джеймс на секунду ощутил панический страх. Он знал, что здесь их поджидает французская армия, готовая жестко биться за свои земли.

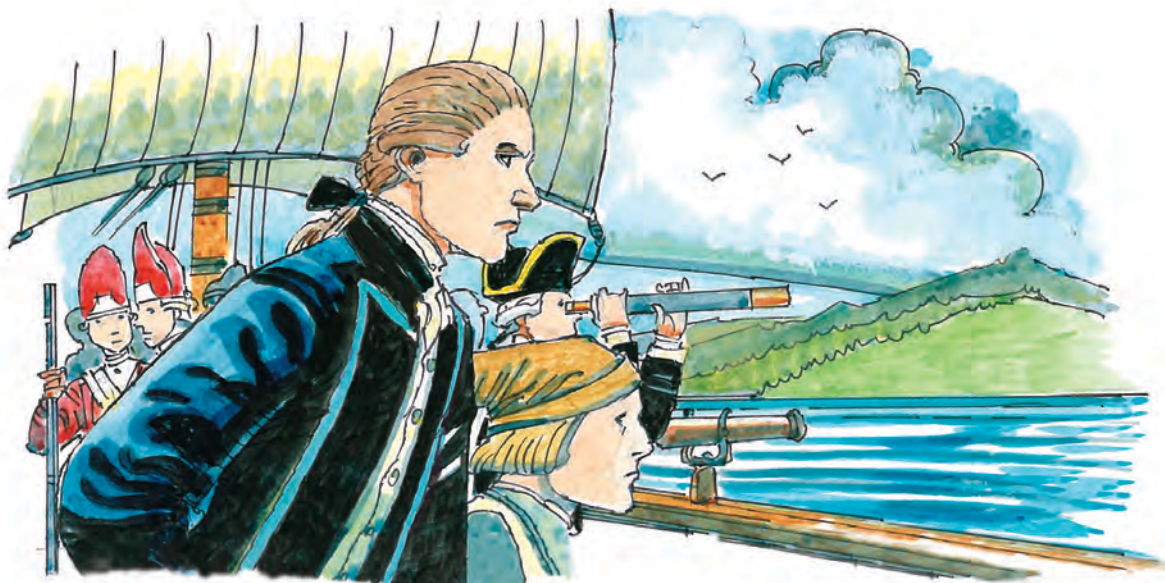
Страх его мгновенно сменился радостью. Он пересек океан! Он приплыл на новый континент! Что бы ни ожидало его впереди, он был готов ко всему.

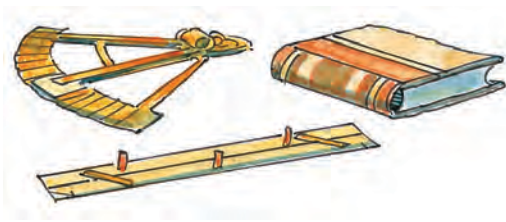
At last, one morning from high in the rigging, the lookout shouted, “Land ho!” They had reached the tree-lined coast of Canada.

As the ship drew in to shore, James felt a moment’s panic. He knew the French army was waiting for them, and would fight hard to hold on to their land.

His fear was quickly replaced by a rising feeling of excitement. He had crossed an ocean and arrived on a new continent. Whatever lay ahead, he was ready.

2-тарау

Шебер карта құрастырушы

Көп кешікпей британдықтар мен француздар арасында қиян-кескі соғыс басталып кетті. Француздар Әулие Лаврентий өзенінің сағасындағы үлкен қамалды қорғады, соғыс барысында екі жақтан жүздеген сарбаздар шейіт болды. Ақыр соңында британдықтар жеңіске жетіп, теңізшілер жеңісті тойлап, ром ішіп, ән салды. Джеймс бұл сауық-сайранға қосылмады, себебі қатты қобалжулы болатын.

– Мүмкіндік болып тұрғанда көңіліңді көтер, – деді жолдастарының бірі. – Жақында біз сарбаздарымызды өзеннің жоғары жағындағы Квебек қаласына алып барамыз.

Глава 2

Искусный картограф

Вскоре разразилась ожесточенная битва между британской и французской армиями. Французы защищали большую крепость в устье реки Святого Лаврентия, и в ходе сражения с обеих сторон были убиты сотни солдат. В конце концов победа досталась британцам, и матросы праздновали победу, они пили ром и пели песни. Джеймс не принимал участия в веселье, так как был слишком взволнован.

– Веселись, пока можешь, – сказал ему один из товарищей. – Вскоре мы повезем наших солдат вверх по реке в город Квебек.

Chapter 2

Master map-maker

Fierce fighting soon broke out between the British and French armies. Hundreds of soldiers on both sides were killed, as the French defended a large fort at the mouth of the St. Lawrence river. Finally, the British won and the sailors celebrated with rum and song. James was too worried to join in.

“Enjoy yourself while you can,” one of his shipmates told him. “We’re about to take our soldiers up the river to Quebec itself.”

– Мені толғандыратын да осы, – деп мойындады Джеймс. – Менің естуімше, өзеннің асты толған құз, біздің карталарымыздың жағдайы мәз емес. Жолды көрсететін жақсы карталар болмаса, кемелер батып кетеді.

Олардың бақыттарына қарай, британ армиясының лейтенанты Сэмюэл Холланд қамалдың жанындағы өзен жағасының жер бедерін картаға түсірген болатын. Джеймс онымен қорқынышын бөлісіп еді, Сэмюэл оған өзен арнасының жобасын жасауды үйретуге келісті.

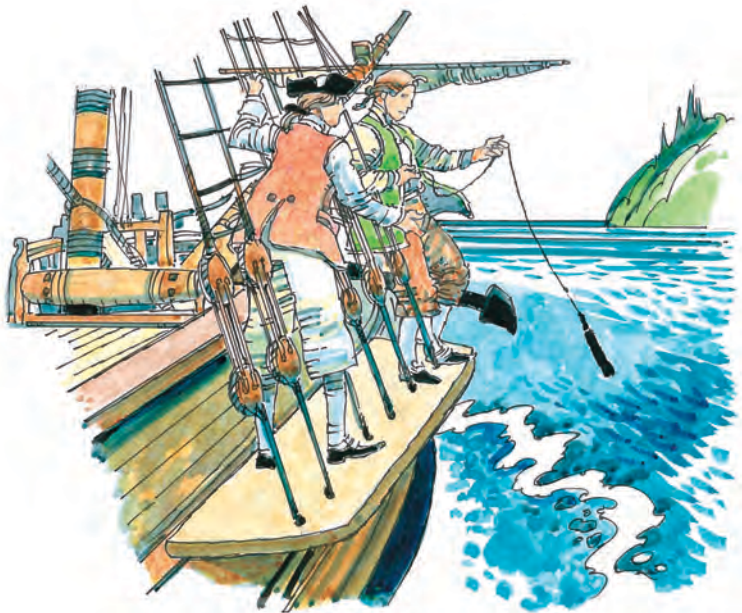
– Это меня как раз и волнует, – признался Джеймс. – Я слышал, что река полна подводных скал, а наши карты оставляют желать лучшего. Без приличных карт, которые могут указать нам путь, корабли потонут.

К счастью, лейтенант британской армии Сэмюэл Холланд в это время как раз наносил на карту рельеф речного берега возле крепости. Джеймс поделился с ним своими опасениями, и Сэмюэл согласился научить его составлять план русла реки.

“That’s what I’m worried about,” James admitted. “I’ve heard the river is filled with hidden rocks and we only have basic charts. Without a decent chart to guide us, our ships could sink.”

Luckily, a lieutenant in the British army, Samuel Holland, had been charting the riverbank near the fort. When James shared his fears, Samuel agreed to teach him how to plot the layout of a riverbed.

Аздап рухы көтерілген Джеймс каютасын адымдап өлшеп жүрген капитанға кірді.

– Мен Квебекке шығынсыз, аман-есен қалай жететінімізді көз алдыма елестете алмаймын, – деп ыңқылдай сөйледі ол.

– Көмектесуге рұқсат етіңіз, – деді Джеймс. – Егер маған шамалы уақыт берсеңіз, мен осы жерден Квебекке дейінгі өзен картасын салып беремін.

Немного воспрянув духом, Джеймс зашел к капитану, который мерил шагами свою каюту.

– Не представляю, как мы доберемся до Квебека целыми и невредимыми, – простонал он.

– Позвольте помочь, – сказал Джеймс. – Если вы дадите мне немного времени, я нарисую карту реки на протяжении всего пути отсюда до Квебека.

Feeling a little happier, James went to see the captain, who was pacing up and down in his cabin.

“I don’t see how we’ll ever get to Quebec in one piece,” he groaned.

“Let me help,” said James. “If you can give me some time, I’ll draw you a chart of the river all the way from here to Quebec.”

Джеймс сөзінде тұрды. Ауа райының салқындығына, француздардың қауіпті шабуылдарына қарамастан, ол Әулие Лаврентий өзені бойымен өздерінің жүзу бағытымен өзен арнасының шамамен жоспарын жасады. Джеймстің арқасында британдық кемелер Квебекке аман-сау жетті.

И Джеймс сдержал свое слово. Несмотря на холодную погоду и угрозу атак французов, по мере того как они плыли вверх по реке Святого Лаврентия, он составлял примерный план русла. Благодаря Джеймсу британский флот достиг Квебека целым и невредимым.

James was as good as his word. Despite freezing weather and the constant danger of French attacks, as they sailed up the St. Lawrence river he managed to draw an approximate chart of the riverbed. Thanks to James, the British fleet reached Quebec unscathed.

Үш жылдан кейін соғыс бітіп, Джеймстің Лондонға қайтып оралуына мүмкіндік туды. Демалыста жүрген кезінде ол Элизабет атты жас әйелді кездестіріп, оған үйленді. Ол әйелін тастап, кемеге қайта оралмақшы болған кезде, әйелінің бойына оның бірінші баласы біткен еді.

Келесі бірнеше жылдар ішінде Джеймс Канаданың француздардан британдықтар жаулап алған бөлігі Ньюфаундленд жағалауының картасының суретін салып, карта жасаудағы шеберлігін шыңдады.

Через три года война закончилась, и Джеймс смог вернуться в Лондон. Находясь в отпуске, он встретил молодую женщину по имени Элизабет и женился на ней. Когда он покидал ее, чтобы вернуться на корабль, она носила в чреве его первого ребенка.

Следующие несколько лет Джеймс совершенствовался в умении составлять карты, рисуя план побережья Ньюфаундленда – ту часть Канады, которую британцы отвоевали у французов.

Three years passed before the war ended and James could return to London. While there on leave, he met and married a young woman named Elizabeth. By the time he left her to return to his ship, she was pregnant with their first child.

Over the next few years, James put his map-making skills to use as he charted the coast of Newfoundland – a part of Canada the British had won from the French.

